

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Zuid-Afrika: over de vlag en de lading

Kessel, W.M.J. van

Citation

Kessel, W. M. J. van. (1993). Zuid-Afrika: over de vlag en de lading. *Internationale Spectator*, 47(7/8), 365. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4695>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4695>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Zuid-Afrika: over de vlag en de lading

De Nasionale Party heeft afscheid genomen van het traditionele 'oranje, blanje, blou' op haar partijvlag en daarmee van de symbolische erfenis van de Boerenrepublieken. De nieuw ontworpen zeskleurige vlag is wit-blauw-groen als achtergrond voor een gouden zon met rode stralen. Een ware cultuurschok, bekende president F.W. de Klerk, die na de eerste schrik de hoop uitsprak dat de zonnestrallen 'warm zullen schijnen op alle Zuidoafrikanen'.

De Nasionale Party-nieuwe stijl maakt zich op voor de eerste jaarlijkse algemene verkiezingen in de geschiedenis van Zuid-Afrika. Met het African National Congress is een datum overeengekomen: 27 april 1994. In de aanloop naar die verkiezingen voor een constituerende vergadering hebben zowel de Nasionale Party als het ANC een deel van hun erfgoed overboord gezet. De taboes sneuvelen in hoog tempo. Het ANC, vanouds pleitbezorger van een sterke centrale overheid die kan fungeren als herverdelers van economische en politieke macht, heeft ingestemd met een vérgaande vorm van federalisering. Opdeling van Zuid-Afrika in regio's met een aanzienlijke mate van autonomie ontnemt de strijd om de staatsmacht op nationaal niveau zijn alles-of-niets karakter. Wie in de centrale regering niet de eerste viool speelt, kan nog terugvallen op een regionale machtsbasis. Een hele troost voor Gatscha Buthelezi en andere thuislandleiders: opheffing van de *bantustans* betekent niet noodzakelijk het einde van hun regionale machtsbases. Omdat de her-incorporatie van de thuislanden geleidelijk zal gebeuren, krijgen de thuisland-elites alle tijd hun posities te verankeren. Intussen kunnen ze bezien of hun bedje beter gespreid zal blijken in een bondgenootschap met het ANC of met de Nasionale Party.

Regionalisering biedt minder soelaas voor het streven van rechtse blanken naar een eigen volksstaat. Aangezien blanken nergens in Zuid-Afrika in de meerderheid zijn, is niet goed voorstelbaar waar zo'n volksstaat gevestigd moet worden. Vandaar dat de blauwdrukken van de diverse rechtse groeperingen zoveel uiteenlopen – van een stuk halfwoestijn in het noorden van de Kaapprovincie tot de stadstaat Pretoria. Maar het overeengekomen recht van zelfbeschikking kan ook worden ingevuld als een vorm van culturele autonomie zonder territoriale basis.

Behalve regionalisering zijn nog meer afspraken vastgelegd om de nationale politiek niet tot een 'winner takes all'-spel te maken. Het ANC heeft zijn eis voor een meerderheidsbewind afgezwakt: gedurende een overgangperiode van vijf jaar zal Zuid-Afrika door een coalitieregering worden bestuurd.

De Constituerende Vergadering, die volgend jaar wordt gekozen, zal niet de vrije hand hebben bij het opstellen van een nieuwe grondwet. De afspraken die partijen in de voorgaande onderhandelingsronden hebben gemaakt, zullen dienen als raamwerk voor de nieuwe grondwet. De volksvertegenwoordigers mogen zich slechts bezighouden met de nadere invulling. Daarmee laat het ANC de 'harde eis' vallen dat de nieuwe grondwet alleen mag worden opgesteld door gekozen afgevaardigden. Een onvermijdelijk compromis, gezien de gegeven machtsverhoudingen, maar moeilijk te verkopen aan een achterban die juist heeft geroken aan een politieke cultuur van openheid en participatie.

De opzienbarende compromissen in de onderhandelingen worden deels aan het oog onttrokken door het depolitiseren van gevoelige kwesties. Zaken als de bevoegdheden van de regio's en hun territoriale afbakening zijn gedelegeerd aan technische commissies van academici. Die concessies gaan De Klerk nog niet ver genoeg. Hij verlangt nu dat het beginsel van regering op basis van consensus tussen de belangrijkste partijen wordt vastgelegd in de grondwet en voor onbepaalde tijd zal gelden. Kortom: een effectief veto-recht voor de Nasionale Party tot in de volgende eeuw, onder de vlag van 'machtsdeling'. Zo probeert de Nasionale Party te voorkomen dat anderen het voorbeeld zullen volgen dat zijzelf sinds 1948 met zoveel succes heeft toegepast: het veroveren en monopoliseren van de staatsmacht als instrument voor de sociaal-economische emancipatie van het eigen 'volk'.

Ineke van Kessel